

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОНАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглядаються інноваційні технології формування природничонаукового світогляду у майбутніх учителів початкової школи

Аннотация. В статье рассматриваются инновационные технологии формирования естественнонаучного мировоззрения у будущих учителей начальной школы.

Annotation. Innovation technology of formation science view in future teachers of the primary school is described in the article.

Система підготовки фахівців початкової освіти потребує формування творчої особистості педагога, спроможного до постійного пошуку нових ідей та досягнень, підвищенню майстерності, запровадженню інновацій у навчально-виховний процес.

Сучасна система освіти дедалі більше відчуває на собі вплив процесу зміни суспільства. Для початкової школи це означає зміну пріоритетів у визначенні освітньої мети. Тому особливого значення набуває модернізація системи педагогічної освіти в усіх її ланках, орієнтації педагогів на реалізацію потреб швидкозмінного суспільства. Водночас нові освітні тенденції на сучасному етапі розвитку початкової школи зумовлюють актуальність підготовки вчителя, який володіє не лише знаннями, вміннями, навичками, а й новими професійними компетенціями.

Сучасна педагогічна праця вимагає від учителя опанування та впровадження в педагогічну практику інноваційних технологій навчання, а це вимагає змін у змісті й технології професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Зокрема, однією з проблем вищої школи є підготовка студентів до викладання природознавчих дисциплін у початкових класах за потребою сучасних умов. Вивчення педагогічного досвіду викладачів-практиків показує, що у зв'язку із реформуванням галузі освіти багато хто з учителів початкових класів відчувають труднощі у викладанні природознавства з впровадженням нових технологій у навчальний-виховний процес. Гостро відчувається недостатність обсягу природничих знань і вмінь інноваційної діяльності у студентів, що негативно впливає на формування в учнів початкових класів знань про цілісність природничої картини світу.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, ми встановили, що над проблемами інноваційної діяльності у навчально-виховному процесі працюють вітчизняні науковці і педагоги: І. Бех, Л. Буркова, Л. Даниленко, І. Зязюн, О. Киричук, О. Козлова, С. Подмазін, О. Савченко, Н. Федорова, А. Фурман, М. Ярмаченко та ін. Сутність і походження педагогічних інновацій у своїх працях аналізували В. Кремень, К. Ангеловський, І. Підласий, В. Паламарчук, І. Єрмакова.

У педагогічній літературі етапи розвитку інноваційних процесів розглядали: В. Кваша, О. Мойсеєва; інноваційна діяльність як вищий ступінь педагогічної творчості – І. Дичківська, Н. Клокар.

На думку І. Дичківської, інноваційна діяльність будучи складним і багатоплановим феноменом, своїм змістом охоплює: процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, переведення його в якісно новий стан; системну діяльність щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид

творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції і дії, спрямовані на набуття нових знань, технологій, систем [5, 248].

У галузі педагогіки початкових класів проблема формування цілісності знань про природу в різних аспектах досліджувалася багатьма дидактами та методистами. Фундаментальне значення мають роботи Т.М.Байбари, Н.М.Бібік, О.А.Біди, К.Ж.Гуз, В.Р.Ільченко, С.І.Собакар, П.А.Завітаєва, Н.С.Коваль, Г.В.Ковальчук, Г.С.Ковальчук, Л.К.Нарочної, М.Н.Скаткіна та ін. Проблемам формування наукової картини світу та наукового світорозуміння молоді приділено багато уваги в працях С.У.Гончаренка, В.Ф.Єфименка. Однак проблема підготовки студентів до природничої освіти у початкових класах за сучасних умов висвітлена недостатньо. Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що проблема підвищення ефективності формування науково природничої картини світу у студентів завжди була актуальною.

Інновація в освіті – введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності педагога і учня, вихованця [6, 5]. Впровадження освітніх інновацій у зміст методики природознавства передбачає переорієнтації процесу викладання не лише на набування знань, умінь і навичок, а й на способи творчої діяльності, педагогічні технології. Щоб ефективно формувати природничонауковий світогляд у майбутніх учителів початкових класів, необхідно, щоб студенти оволоділи достатньо високим рівнем природознавчих знань [1, 37]. Реалізувати зазначені потреби професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів можна шляхом заміни звичайних лекцій на проблемно-інформаційні, які є базовими у підготовці вчителя. Проектування й реалізація змісту такої лекції потребує педагогічно доцільного використання інформаційних технологій та електронних навчальних засобів, врахування особливостей навчання, що важливо не тільки під час підготовки майбутніх учителів, а й у їхній педагогічній праці. Застосування у навчальному процесі сучасних засобів інформації відкриває перспективи для гуманітаризації освіти і гуманізації навчального процесу. Використання подібних програм при викладанні природознавчих дисциплін у ВНЗ забезпечують: індивідуалізацію та диференціацію процесу навчання; здійснення самоконтролю та самокорекції; розвиток аналітичного апарату студентів; тісніше спілкування між викладачем і студентською групою; дозволяють більше уваги приділяти нестандартним підходам до розв'язання проблем. За допомогою програмних засобів можна в різній формі подавати навчальну інформацію, ініціювати засвоєння знань, умінь та навичок, здійснювати повторення, контроль за результатами навчання, активізувати пізнавальну діяльність студентів. На жаль, сьогодні ускладнює ефективність формування природничонаукової картини світу у майбутніх учителів початкової школи відсутність практичного досвіду використання інформаційних технологій у процесі вивчення методики природознавства. Це пояснюється, зокрема, такими причинами: недостатністю програмного забезпечення; відсутністю цілісного методичного забезпечення дидактичного процесу.

Одним із важливих чинників підвищення рівня формування наукових знань про цілісність світу у майбутніх учителів початкової школи є самоосвіта студентів, яка неможлива без прагнення до постійного самовдосконалення. Стрижнем інноваційної діяльності педагога при викладанні навчального курсу методики природознавства є стимулювання студентів до творчої, пізнавальної діяльності. На формування сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти й самореалізації особистості звертається увага і в Національній доктрині розвитку освіти [7, 4] та державній програмі „Вчитель” [4, 2]. Розширення світогляду, пошук нових знань, розвиток умінь самостійного здобуття інформації стали нагальною

потребою сучасності. Проте відсутність деяких практичних навичок, невміння використовувати різноманітні прийоми самостійної навчальної роботи ускладнюють самоосвітню природничу діяльність студентів. Частково вирішити цю проблему можна за умови систематичного ознайомлення з новинами наукових публікацій. Головна ознака самостійної роботи студента полягає в тому, що в його діяльності поєднується функція переведення інформації в знання, вміння. При визначенні змісту самостійної роботи велика увага приділяється не тільки змісту тем, а й характеру завдань, які пропонуються студентам. Необхідно дбати про те, щоб завдання щодо самопідготовки сприяли б набуттю професійного досвіду і якостей майбутнього вчителя [3, 22].

Процес формування природничонаукового світогляду у майбутніх учителів початкової школи має бути організованим таким чином, щоб студенти були готові до використання набутої теорії на практиці у конкретних ситуаціях. Труднощі, які виникають у випускників ВНЗ, викликані невідповідністю теоретичної моделі професійної діяльності з реальними педагогічними ситуаціями. Використання у процесі вивчення методики природознавства принципу рольової перспективи дає змогу посилити природничу підготовку майбутніх учителів початкових класів. Імітація в навчальному процесі не тільки збагачує знання майбутніх педагогів, а й озброює їх необхідними професійними вміннями щодо формування природничих понять у молодших школярів, а також стимулює розумову діяльність студентів, розвиток організаторських здібностей. Імітаційні ігрові моделі формують мислення, ініціативу, кмітливість майбутніх педагогів, що дає змогу переконатися у своїх професійних можливостях і здібностях, удосконалювати їх.

Учитель завжди перебуває у конкретних ситуаціях, тому поряд з процесом формування природничого світогляду важливо навчити його бачити цю ситуацію, аналізувати її, виокремлювати основні ідеї для пошуку шляхів її розв'язку. Тому необхідно створювати у навчальному процесі ситуації, які моделюють майбутню педагогічну діяльність, готують студентів до взаємодії з учнями. Забезпечити створення педагогічних ситуацій можливо шляхом використання тренінгів, лекції-диспуту, лекції-дискусії, теоретичних й практичних семінарів, ділових та рольових ігор.

Дотримання цих пропозицій викладачами дасть можливість підвищити рівень підготовки студентів до викладання природознавчих дисциплін у початкових класах, а також престижність навчального курсу в очах студентів; сформувати необхідний рівень вмінь і навичок для впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес початкової школи.

Література:

1. Біда О.А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти у початковій школі // Рідна школа. – 2004.–№1. – С. 35-37.
2. Ветров С. Тип навчання – інноваційний // Вища освіта України. – 2001. – №2. – С. 50.
3. Григоренко Л. Самостійна робота як фактор підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності // Рідна школа. – 2005. – С. 22-24.
4. Державна програма „Вчитель” / Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2002 р. №379 // Освіта України. – 2002. – С. 1-7.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004. – 352с.

6. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – Чернігів, 2003. – 528с.
7. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – №33. – С. 4.
8. Сисоєва С.О. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя // Педагогіка і психологія. – 2005. – №4(49). – С. 60-66.

УДК 371.4+37 (09)

С.О. Захаренко,
О.С. Захаренко

РОДИНА, ШКОЛА І ГРОМАДА ЯК ОСНОВНІ ЧИННИКИ ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ

О.А. ЗАХАРЕНКА

Анотація. У статті вперше здійснено аналіз багатогранної творчої спадщини педагога-новатора, академіка, директора Сахнівської середньої школи (Корсунь-Шевченківський район, Черкаська область) у царині превентивного виховання. Наголошено на необхідності зміщення акцентів у діяльності з профілактики правопорушень на виховання у родині і в школі. На прикладі комітету самоорганізації населення №4 Придніпровського району м. Черкаси показано позитивну роль впровадження ідей О.А. Захаренка стосовно поєднання зусиль родини, школи, громади і державних органів у запобіганні правопорушень серед підлітків.

Аннотация. В статье впервые осуществлен анализ многогранного творческого наследия педагога-новатора, академика, директора Сахновской средней школы (Корсунь-Шевченковский район, Черкасская область) А. А. Захаренка в сфере превентивного воспитания. Подчеркнута необходимость смещения акцентов в деятельности по профилактике правонарушений несовершеннолетних на воспитание в семье и в школе. На примере комитета самоорганизации населения №4 Приднепровского района г. Черкассы показана позитивная роль внедрения идей А. А. Захаренка относительно соединения усилий семьи, школы, общества и государственных органов в предотвращении правонарушений среди подростков.

Annotation. In the article author for the first time analyzes many-sided heritage of pedagogue-innovator, academician, principal of Sahnivka school (Korsun'-Shevchenkovskovo district, Cherkasy region) O. A. Zakharenko in the field of preventive education. The author lays stress on the necessity of increase role of family education and school education in the work, organized to prevent violating the law by youths. On the example of local counsel in mikroraion №4 (Prydniprovskiyi district, Cherkasy city) it is shown positive role of inculcation O. A. Zakharenko's ideas about unification of family's, school's, society's and state bodies's efforts in preventing crime commitment by juveniles.

**Якщо ми зустрінемо людину, яка прокладає
собі шлях хамством, кулаком, а то і ножем,
не потрібно питати, звідки такі. Вони з дитинства.
Це прорахунки у вихованні сім'ї і нас з вами
О.А. Захаренко**

Питання превентивного виховання, або ж попередження і профілактики злочинності неповнолітніх, в педагогіці потребує більш глибокої розробки, осмислення і,